

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การเล่นของเด็กเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษามีคุณค่าต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะเด็กในช่วงปฐมวัย เป็นอย่างมาก โดยทั่วไปเด็กทุกคนจะชอบเล่น เนื่องจากการเล่นเป็นการแสดงออกตามธรรมชาติที่ให้ความพอใจและความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก การเล่นจึงเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก นอกจากนี้การเล่นยังทำให้เด็กได้รู้จักใช้ประสาทสัมผัสรับรู้ความรู้สึกรู้จักคิดและเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ช่วยให้เด็กได้รู้จักใช้การสังเกต จดจำ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นจริงได้ เด็กที่มีประสบการณ์จากการเล่นอย่างอิสระตามความต้องการและความสนใจของตนย่อมมีพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจอย่างสมบูรณ์เป็นไปตามวัยและวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน ดังนั้น เด็กที่ไม่เล่นจึงสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า เด็กอาจมีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง และย่อมไม่สามารถเรียนรู้หรือพัฒนาไปได้เต็มศักยภาพที่มีอยู่อย่างแท้จริง

ปัจจุบันสถานการณ์ของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก จากการที่ประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในชุมชนเมืองใหญ่ ๆ ทั้งพ่อและแม่ทำงานหนักเพื่อจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย นานาชนิด ตามค่านิยมใหม่ที่เน้นในทางวัตถุและความภูมิฐานในสังคม สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งนับวันจะแปรเปลี่ยนไปในลักษณะที่เร่งเด็กให้คร่ำเคร่งกับการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างหนัก และมุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพียงด้านเดียว ด้วยความหวังให้ลูกเป็น “เด็กเก่ง” “เด็กฉลาด” โดยที่พ่อแม่ลืมนึกถึงความสุขและความต้องการที่แท้จริงของเด็ก โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นระยะที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เด็กมีวุฒิภาวะทางร่างกายและจิตใจเพิ่มมากขึ้นทีละเล็กละน้อย เป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้การรู้จักช่วยเหลือตนเอง มีความอยากรู้อยากเห็นและสนใจสำรวจทดสอบทดลองสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ รู้จักการใช้ภาษาสื่อความหมายและสื่อสารกับผู้อื่น สิ่งหลักในช่วงวัยนี้คือ เด็กควรได้รับการสนับสนุนการเล่นที่กระตุ้นประสาทสัมผัสและโอกาสของการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ผ่านกระบวนการเล่นตามวัย หากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้านอย่างเท่าเทียมกันและด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็ก ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในอนาคตได้

เนื่องจากการเล่นเป็นกิจกรรมหลักที่เปรียบเสมือนหัวใจของชีวิตเด็กในช่วงปฐมวัย โดยเป็นสะพานเชื่อมโยงโลกจินตนาการของเด็กสู่โลกความเป็นจริงภายนอก ทำให้เกิดพื้นฐานการเรียนรู้ในการทำความเข้าใจกับตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ช่วยตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายสติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การใช้ภาษาสื่อความหมาย การแสดงความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก ทั้งยังก่อให้เกิดความเพลินเพลินและความรู้สึกที่เป็นสุขร่าเริงผ่อนคลาย สิ่งเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้เด็กพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพของงานสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 11) กล่าวว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก การเล่นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ทั้งนี้เพราะการเล่นเป็นวิธีการหรือหนทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์ให้ตนเองเพื่อเรียนรู้ รับรู้สิ่งแวดล้อม เด็กจะช่วยตนเองให้สามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิด ความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมให้ตรงกับความเป็นจริงรอบๆตัว นอกจากนี้การเล่นจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้น อันนำไปสู่การค้นพบเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเด็กเอง ซึ่งสอดคล้องกับวิณา ประชากร (2547 : 21) ที่กล่าวว่า การเล่นของเด็กมีประโยชน์และความสำคัญมากมาย อาทิ การเล่นของเด็ก คือ วิธีการศึกษา การเล่นจัดเป็นการศึกษาของเด็ก เพราะขณะที่เด็กเล่นเด็กจะได้สัมผัสจากประสบการณ์ตรงเกิดกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เช่น การฝึกฝนมารยาทที่ดีของเด็ก การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อนฝูง การสร้างมิตร การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆของร่างกาย การใช้ภาษา การกระตุ้นและส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก การเล่นเป็นการระบายอารมณ์และความต้องการต่างๆของเด็ก เป็นการผ่อนคลายไม่ให้เด็กเกิดความตึงเครียด

ดังนั้น การตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของการเล่นของเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่มิควรละเลย โดยเฉพาะการเล่นของเด็กเล็ก ๆ อายุต่ำกว่า 6 ปีในครอบครัว โดยที่เด็กสร้างความสัมพันธ์เริ่มแรก ที่บ้านและครอบครัวถือเป็นสถาบันหลักในการบ่มเพาะคุณภาพชีวิตของเด็ก หากพ่อแม่ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยหรือรู้จักสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กตามวัย ก็ย่อมเป็นพื้นฐานความเข้าใจต่อการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างถูกวิธี ดังที่สุชา จันทรเอม (2543 : 81-82) กล่าวว่า การเล่นของเด็กมีทั้งการเล่นกลางแจ้งและการเล่นในร่ม เด็กทุกคนจะเล่นทุกอย่างที่เขาพอใจ ถ้าผู้ใหญ่คอยชี้แนะให้เขารู้จักเล่นควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด การเล่นนั้นก็จะเป็นประโยชน์กับเด็ก และเด็กจะปลอดภัยไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น การเล่นจึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กมาก นอกจากนั้น การเล่นของเด็กยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้

โครงการวิจัย “การเล่นของเด็กในครอบครัวไทย :
ลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัย”

กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเจริญเติบโต ช่วยให้เด็กรู้สึกสบาย ร่าเริง แจ่มใส นับว่าเป็นการออกกำลังกายที่ดียิ่ง การเล่นช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งอื่น ๆ ดีขึ้นช่วยให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมนับเป็นการทดลองของเด็กไปในตัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กแยกได้ว่าอะไรเป็นความจริง และอะไรเป็นความนึกฝันอีกด้วย ถ้าเด็กไม่ได้เล่นร่วมกับเพื่อน ๆ วยเดียวกันเลย จะทำให้เด็กเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มักจะคอยเอาแต่ใจตนเอง นอกจากนี้ประโยชน์ของการเล่นยังเป็นการสร้างมิตรภาพในระหว่างเพื่อนฝูงเด็ก และช่วยให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาในการสร้างมิตรภาพซึ่งกันและกันอีกด้วย ดังนั้น การเล่นของเด็กยังจัดได้ว่า เป็นการศึกษาอย่างหนึ่ง สิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือ การเล่นช่วยให้เด็กรู้จักตนเองดีขึ้น นั่นคือ รู้ว่าตนเองชอบอะไร มีความสามารถทางไหน เพียงใด ซึ่งจะเป็นต้นทุนชีวิตที่เป็นพื้นฐานในการต่อยอดพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยต่อมา

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติหรือลักษณะและพฤติกรรมการเล่นของเด็กในครอบครัวไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควรและข้อมูลที่มีอยู่ยังค่อนข้างจำกัด เท่าที่ปรากฏเป็นเพียงการศึกษาประเด็นส่วนย่อย มิได้มีการศึกษาในเรื่องนี้เฉพาะเจาะจงในรายละเอียดอย่างมีขั้นตอนที่ชัดเจน ต่อเนื่องและจริงจัง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการเล่นและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเล่น ที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในครอบครัวไทย ผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุต่ำกว่า 6 ปี ซึ่งนับเป็นช่วงระยะเวลาของการวางรากฐานคุณภาพชีวิตทุกๆด้านของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต อีกทั้งการศึกษาบทบาทของสมาชิกในครอบครัวและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กที่บ้านที่เชื่อมโยงกับการเล่นของเด็ก ซึ่งจัดเป็นปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการเล่นของเด็กให้สอดคล้องกับความสามารถตามวัย จึงเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทย
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัว

ไทย

- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทยที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงสำรวจข้อมูลฐาน (baseline data) เกี่ยวกับลักษณะและพฤติกรรมการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทย รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญๆ ที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัย ตลอดจนการส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทยที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ โดยพิจารณาเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีด้านการเล่นควบคู่ไปกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่างๆ ตามวัย (ดูภาพที่ 1.1)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยในด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

4.1.1 ประชากร เป็นครอบครัวที่มีเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี อาศัยอยู่ด้วยกันเป็นประจำ (อย่างน้อย 6 เดือน นับถึงวันที่ทำการศึกษา) ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใน 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

โครงการวิจัย “การเล่นของเด็กในครอบครัวไทย :
ลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัย”

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้เป็นตัวแทนครอบครัวหรือสมาชิกครอบครัว ที่มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส หรือผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว จำนวน 1,187 ครอบครัว ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่ทำการสุ่มเป็นตัวแทนพื้นที่ใน 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท โดยสัดส่วนการสุ่มตัวอย่างในการจัดเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับขนาดของประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

4.2.1 พื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นตัวแทนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.2.2 พื้นที่ในส่วนภูมิภาค เป็นตัวแทนจังหวัดในพื้นที่ 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง (จังหวัดลพบุรี) ภาคตะวันออก (จังหวัดชลบุรี) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดขอนแก่น) ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่) และภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) โดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งในเขตเมืองและชนบท

4.3 ขอบเขตด้านวิธีการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างครอบครัวในการจัดเก็บข้อมูล มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาล โรงพยาบาล ทั้งที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

4.4 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษารอบคลุมเนื้อหาในประเด็นหัวข้อตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การสัมภาษณ์ตัวแทนครอบครัวด้วยแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบปลายปิดและเปิด ได้แก่

4.4.1 ลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทย ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมการเล่น วัสดุอุปกรณ์ในการเล่นหรือของเล่น บริเวณที่เด็กใช้ในการเล่น สภาพแวดล้อมสำหรับการเล่นของเด็กที่บ้าน

4.4.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทย ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็ก คุณลักษณะของครอบครัว เจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อการเล่นของเด็ก วิธีการส่งเสริมการเล่น และสภาพแวดล้อมของครอบครัว

4.4.3 การส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการเด็ก ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยกับพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

5. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลา 12 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม 2548 ถึงวันที่ 13 ตุลาคม 2549)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยกำหนดความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ได้แก่

6.1 ช่วงปฐมวัย หมายถึง ช่วงอายุของเด็กทั้งหญิงและชาย ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุต่ำกว่า 6 ปี โดยเป็นเด็กที่อาศัยอยู่กับครอบครัวเป็นประจำ (ไม่น้อยกว่า 6 เดือน ขณะที่ทำการเก็บข้อมูล) ในที่นี้จำแนกเด็กในช่วงปฐมวัยเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มเด็กปฐมวัยตอนต้น ช่วงอายุ แรกเกิด – 3 ปี (0 - 36 เดือน) กลุ่มเด็กปฐมวัยตอนปลาย ช่วงอายุ 3 – 6 ปี (37 - 72 เดือน)

6.2 การเล่นของเด็กในครอบครัวไทย หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกตามธรรมชาติของเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี ที่อาศัยอยู่กับครอบครัวในบริบทสังคม-วัฒนธรรมไทย โดยการเล่นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสมัครใจหรือความสนใจตามความสามารถของวัยเด็ก และยังก่อให้เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ขณะที่เด็กทำการกระทำนั้น

6.3 ลักษณะการเล่นของเด็กปฐมวัย หมายถึง การแสดงออกตามธรรมชาติของเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี ที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กในครอบครัวไทยในชีวิตประจำวัน ได้แก่ พฤติกรรมการเล่นวัสดุอุปกรณ์ในการเล่นหรือของเล่น บริเวณที่เด็กใช้ในการเล่น สภาพแวดล้อมสำหรับการเล่นของเด็กที่บ้าน

6.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเล่นของเด็กปฐมวัย หมายถึง สิ่งที่มีผลต่อการแสดงออกตามธรรมชาติของเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี ที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กในครอบครัวไทย ได้แก่ คุณลักษณะของเด็ก คุณลักษณะของครอบครัว เจตคติของพ่อแม่/ผู้ปกครองต่อการเล่นของเด็ก วิธีการส่งเสริมการเล่น และสภาพแวดล้อมของครอบครัว

6.5 พัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี ตามวัยหรือช่วงอายุ ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในที่นี้จำแนกพัฒนาการเด็ก ในช่วงปฐมวัยเป็น 2 กลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มอายุต่ำกว่า 3 ปี (ช่วงอายุ แรกเกิด – 36 เดือน) และกลุ่มอายุ 3-6 ปี (ช่วงอายุ 37 – 72 เดือน) ซึ่งครอบคลุมพัฒนาการด้านต่างๆ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

6.5.1 พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวและการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ไป โดยการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การชันคอ การคว่ำ-หงาย การนั่ง การคลาน การยืน การเดิน การวิ่ง การกระโดด และการปีนป่าย

6.5.2 พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ (ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5) เรียนรู้ความสัมพันธ์ การรู้จัก การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์

โครงการวิจัย “การเล่นของเด็กในครอบครัวไทย :
ลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กในช่วงปฐมวัย”

6.5.3 พัฒนาการด้านจิตใจ-อารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียศ กลัว และความสามารถในการแยกแยะ ความลึกซึ้ง การควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสม การแสดงความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง

6.5.4 พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะ การปรับตัวในสังคม ความสามารถช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน

6.6 การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยผ่านการเล่น หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปีในการเล่น ตามความสามารถของวัย โดยการจัดสภาพแวดล้อม ให้เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สิ่งของ และสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัย

6.7 สภาพชุมชนที่อยู่อาศัย หมายถึง พื้นที่ศึกษาที่จัดเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัย ในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงจังหวัดตัวแทนใน 5 ภาคของประเทศไทย จำนวนเป็นในเมือง ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และในชนบท ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่องไปได้ ดังนี้

7.1 ใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น (นาร์รอง) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสถานการณ์การเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวไทย สำหรับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้ทำงานในการวางแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกัน บนพื้นฐานของข้อมูลตามสภาพจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม

7.2 สามารถนำผลจากการศึกษาวิจัยและการรวบรวมข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ มาประมวลสังเคราะห์เพิ่มเติมในเชิงพื้นที่ เพื่อผลักดันให้เกิดการพิจารณากำหนดแนวทางสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การศึกษาปฐมวัย การแทรกแซงช่วยเหลือเด็กปฐมวัย และการให้ความรู้พ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ผ่านแนวทางการส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยในครอบครัวได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

7.3 ใช้เป็นแนวทางในการรณรงค์ส่งเสริมทักษะการเล่นของเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเด็กตามวัยและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อนำไปสู่การวางรากฐานต้นทุนชีวิตของเด็ก ผ่านการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชุมชน และภาพรวมระดับประเทศ